

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АЛЕЙНІКОВА Олена Володимирівна

УДК 338.45:330.341.1

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В РИНКОВИХ УМОВАХ

08.01.01 – економічна теорія

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Дніпропетровськ – 2004

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Дніпропетровському державному аграрному університеті Міністерства аграрної політики України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор

Корецький Микола Христофорович,
Дніпропетровський державний аграрний
університет,
професор кафедри економічної теорії та
економіки сільського господарства.

Офіційні опоненти: член-кореспондент НАН України,

доктор економічних наук, професор
Безчасний Леонід Костянтинович,
Об'єднаний інститут економіки НАН України,
заступник директора;
кандидат економічних наук, доцент
Садиков Мурат Абдикасович,
Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва,
завідувач кафедри економічної теорії.

Провідна установа – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, кафедра економічної теорії, м. Харків.

Захист відбудеться 25 червня 2004 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.804.01 у Дніпропетровському державному аграрному університеті за адресою: 49600, м. Дніпропетровськ-27, вул. Ворошилова, 25, ауд. 342.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного аграрного університету за адресою: 49600, м. Дніпропетровськ-27, вул. Ворошилова, 25.

Автореферат розіслано ___ травня 2004 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Миронова Р.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дисертаційного дослідження. На етапі ринкових перетворень в Україні можливості збільшення випуску продукції і послуг за рахунок залучення в економічний обіг нових ресурсів стають обмеженішими. Вирішального значення для економічної динаміки набуває перехід економіки на інноваційний тип економічного зростання.

Інновації стають головною "дійовою особою" теоретичних сценаріїв і практичної реалізації сучасної науково-технічної революції, потіснивши звичайні інвестиції, що тривалий час були головним фактором економічного зростання. Дотепер у економічних теоріях стосовно розширеного відтворення, нарощування обсягу капітальних вкладень розглядають як основну умову НТП зокрема й економічного розвитку взагалі. В теоретичних побудовах недостатньо уваги приділялося ринково-орієнтованим нововведенням. Принципове підвищення ролі нововведень викликано в першу чергу зміною ринкової ситуації: характером конкуренції, переходом від звичної "статичної" до "динамічної" конкуренції. Ця обставина багато в чому визначила особливості взаємодії інновацій і ринку на сучасному етапі.

Високий знос і моральне старіння основних засобів, відсутність необхідного відтворення вимагають для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників використання продуктивних і технологічних інновацій, що у свою чергу потребують організаційно-управлінських нововведень. Останнє можливе тільки при організації пропозиції інновацій і стимулюванні попиту на них, формуванні цивілізованого ринку інновацій з його ефективною конкуренцією.

Багато років проблеми інноваційного розвитку, пошуки шляхів подолання технологічної відсталості через управління науково-технічними нововведеннями були предметом особливої уваги економістів усього світу.

Фундаментальні дослідження, спрямовані на розгляд економічного змісту передових технологій і інновацій, проводили закордонні вчені Й. Шумпетер, Е. Янг, К. Опенлендер, Е. Менсфілд, Д. Мартін, Д. Сахал, Т. Кун, Л. Амділен, П. Уайт, Р. Уотермен, Е. Денісон, М. Портер, Д. Білл і вітчизняні В.П. Александрова, О.І. Амоша, С.С. Аптекарь, Ю.М. Бажал, Л.К. Безчасний, П.Ю. Беленький, Б.М. Біренберг, Д.П. Богиня, Є.І. Бойко, А.М. Бузні, В.М. Геєць, М.С. Герасимчук, В.І. Голіков, В.М. Гончаров, М.І. Долішній, В.І. Захарченко, М.І. Іванов, Б.Є. Кваснюк, М.А. Садиков, І.Л. Сазонець, В.О. Точилін, Л.І. Федулова, Б.І. Холод, Д.М. Черваньов, М.Г. Чумаченко, І.Б. Швець.

Але вони не розглядали цей ринок як самостійну соціально-економічну підсистему на рівні товарно-грошового обігу зі специфічним комерційним типом господарських зв'язків усередині інноваційного процесу. Тому проблеми розвитку ринку інновацій виявилися недостатньо розробленими, а практично не розглянутими в комплексі, що спричинило відсутність серйозної

довгострокової концепції розвитку ринку інновацій і інноваційного розвитку вітчизняної економіки й стратегії інноваційної політики. Науково-теоретична та практична значимість зазначених проблем зумовила вибір теми, актуальність і цільову спрямованість дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення й висновки дослідження було розроблено у межах наукової теми Дніпропетровського державного аграрного університету “Організація, розвиток та державне регулювання аграрного підприємництва в умовах ринкових перетворень” (номер державної реєстрації 0102U005022).

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка основних напрямів інноваційного розвитку держави в Україні в ринкових умовах.

Для досягнення поставленої мети в дослідженні вирішувалися такі завдання:

- проведення теоретичного аналізу суті економічної політики держави в умовах розвитку ринкових відносин;
- поглиблення понятійно-сутнісних аспектів інновацій в ринкових умовах;
- розгляд особливостей споживчої вартості, вартості й ціни інновації як товару, а також її взаємозв'язку з капіталом і різними формами економічного добробуту;
- визначення об'єктивної необхідності формування ринку інновацій;
- уточнення змісту ринку інновацій;
- аналіз сучасного стану ринку інновацій;
- обґрунтування необхідності регулювання ринку інновацій;
- визначення головних умов і розробка основних напрямів розвитку ринку інновацій в Україні.

Предмет і об'єкт дослідження. *Об'єктом дослідження є економічна політика держави на ринку інновацій в Україні.*

Предметом дослідження є економічні відносини в інноваційній сфері.

Методи дослідження. Як основу використано роботи вчених неокласичного, кейнсіанського й інституціонального напрямів економічної теорії, а саме: праці економістів неошумпетеріанської і некейнсіанської шкіл, матеріали науково-практичних конференцій з економічного реформування і розвитку інноваційного підприємництва, статті періодичної преси з проблем інноваційного розвитку економіки України.

Дослідження спиралося на системний підхід до розвитку ринку інновацій в економіці, що трансформується, на рівнях макро- і мікроекономіки. При цьому воно проводилося за допомогою методів порівняльного економічного аналізу (формування висновків), групувань (аналіз сучасного стану ринку інновацій), розрахунково-конструктивний і графічний (розробка основних напрямів розвитку інновацій).

Матеріалом для дослідження послужили офіційно-документальні дані статистичних органів країни, законодавчі матеріали з науково-технічної та інноваційної політики, статистичні обстеження інноваційної активності підприємств.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у комплексному економічному дослідженні розвитку ринку інновацій в умовах трансформування економіки на макро- і мікрорівні. Більш конкретно це підтверджується наступними результатами:

- уточнено сутність інновацій у межах процесно-утилітарного підходу, яка полягає в задоволенні нових суспільних потреб через процеси створення, поширення і споживання нових товарів на основі використання результатів наукових та науково-технічних робіт, що формує механізм руйнування в рутинних виробничо-господарських процесах і змушує ринкову економіку піднятися на новий рівень динамічної рівноваги;

- дістало подальший розвиток дослідження інновації як товару у взаємозв'язку з різними формами благ. Економічні блага, вироблені для обміну, можуть являти собою інновацію як товар. При цьому з матеріальних благ в інновацію як товар входять нові продукти або засоби виробництва, що є специфічними економічними благами, виробленими для обміну. З нематеріальних благ інновацією як товар стають блага, які впливають на розвиток здібностей людини в ролі новатора;

- запропоновано авторське визначення ринку інновацій як системи економічних і організаційно-економічних відносин у товарно-грошовому обігу інновацій, інноваційних капіталів;

- уточнено поняття "державна інноваційна політика", яке, на відміну від існуючих, співвідноситься з близькими за змістом поняттями (наукова, науково-технічна, промислова, науково-технологічна, впроваджувальна політика). Інноваційна політика держави має виходити за межі НТП і стати засобом здійснення широкого кола змін у суспільстві, тобто пов'язувати заходи державної науково-технічної політики з заходами соціальної, військової, економічної й екологічної політики. У зв'язку з цим інноваційна політика жорстко пов'язана з науково-технічною політикою, і загальною політикою держави;

- уточнено зміст державної інноваційної політики, який для охоплення стадій інноваційного процесу повинен ґрунтуватися на синтезі різних типів інноваційної політики: "технологічного поштовху", "орієнтації на попит", "соціальної орієнтації" і довгострокової політики "соціально-економічної трансформації";

- дістало подальшого розвитку дослідження господарського механізму реалізації інноваційної політики відносно розвитку ринку інновацій, що полягає у просуванні до кінцевих стадій інноваційного процесу, підтримці природних монополій, здійсненні прямого державного фінансування програм наукового розвитку, створення для нього пільгових умов.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розвитку методів регулювання інноваційної діяльності на макро- і мікрорівнях з метою забезпечення стабільного інноваційного

зростання національної економіки. Результати досліджень щодо економічного регулювання інноваційного ринку використано при підготовці Програми стабілізації та розвитку агропромислового комплексу Запорізької області на період до 2010 року (дов. № 3-4011 від 25.12.2003 р.). Пропозиції щодо підвищення ролі науки в структурних трансформаціях та розробки інноваційної стратегії економічного розвитку використані Науково-дослідним фінансовим інститутом при Міністерстві фінансів України (дов. № 25/509 від 30.12.2003 р.). Результати досліджень використано в розробці Пропозиції до Програми діяльності Уряду України (Кабінету Міністрів України), Пропозиції до доповіді Президента України “Державна регіональна та муніципальна політика в контексті європейського вибору України” (Президії НАН України) (дов. № 47/1309 від 29.12.2003 р.). Теоретичні розробки дисертаційної роботи застосовуються в навчальному процесі Дніпропетровського державного аграрного університету при викладанні таких дисциплін: “Макроекономіка”, “Мікроекономіка”, “Економічний аналіз” (дов. № 5679 від 15.12.2003 р.).

Особистий внесок здобувача. Основні положення і висновки дисертації розроблено автором особисто і містяться у одноосібних наукових працях.

Апробація результатів дослідження. Наукові положення основних результатів дослідження та їх практичне застосування обговорювалися на науково-практичних конференціях: “Динаміка наукових досліджень ‘2003’”, м. Дніпропетровськ (2003 р.); „Сучасні проблеми економіки підприємства”, м. Дніпропетровськ (2003 р.); „Фінансово-економічні проблеми розвитку регіонів України”, м. Дніпропетровськ (2003 р.); „Тиждень науки” в Гуманітарному університеті „ЗІДМУ”, м. Запоріжжя (2003 р.); “Наука і освіта ‘2004’”, м. Дніпропетровськ (2004 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено в 11 наукових публікаціях, з них 5 – у наукових фахових виданнях; загальний обсяг публікацій становить 3,1 обл.-вид. арк.

Обсяг і структура дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Повний обсяг роботи – 183 сторінки, з яких: 10 таблиць займають 7 сторінок, 4 рисунки – 3 сторінки, список використаних джерел (173 найменувань) – 16 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі “Теоретичні основи економічної політики держави на ринку інновацій” визначено, що економічну політику держави варто відрізнити від загальної економічної політики всіх суб’єктів економічної системи. Остання виражає ширший процес. Зазначене підтверджує те,

що економічну політику здійснюють не тільки державні органи влади. Якщо під економічною політикою розуміти усвідомлену діяльність людей у процесі господарської діяльності, постановку ними конкретних економічних цілей, завдань і їх досягнення за допомогою різноманітних засобів та методів, то до неї причетні всі суб'єкти економіки. Економічна політика держави – складова частина економічної політики в цілому, тобто національної економічної політики. Суб'єктами останньої в тій або іншій мірі є всі “чинні особи” даного соціуму. В ринкових умовах ефективна економічна політика держави реалізується в її інноваційному розвитку. Проблеми інноваційного розвитку виявилися недостатньо розробленими, що вимагає поглиблення понятійно-сутнісних аспектів інновацій.

Методологічно сутність інновацій у ринковій економіці можна розкрити лише на основі процесного підходу до їх визначення, доповнюючи його утилітарним підходом. І саме цей підхід найбільш прийнятний з позицій розгляду всієї системи виробничих відносин при розробці, створенні нововведень, відносин розподілу при поширенні нового, відносин обміну при комерціалізації нововведень, відносин споживання при освоєнні, впровадженні та використанні нововведень. Але в межах процесно-утилітарного підходу відносини споживання очолюють і підкоряють собі все. Останнє виправдане тільки відносно комерціалізованих нововведень і не прийнятне стосовно фундаментальних, базисних нововведень, які не комерціалізуються доти, доки не перетворяться в конкретні, прикладні, поліпшуючі нововведення. До того ж цей підхід розриває розгляд усього інноваційного процесу, тому що випадає найважливіша його початкова стадія – фундаментальні дослідження, які створюють багато нововведень на рівні ідеї й через прикладні дослідження формують нові ринки інновацій.

У рамках процесно-утилітарного підходу інновації виявляють себе в сукупності взаємозалежних технічних, виробничих, організаційно-управлінських і комерційних заходів, що зумовлюють появу на ринку нових і поліпшених промислових процесів, устаткування, продуктів і послуг. Це такий суспільно-техніко-економічний процес, що через практичне використання ідей і винаходів сприяє створенню кращих за своїми властивостями виробів, технологій з орієнтацією на додатковий прибуток, охоплює весь спектр видів діяльності – від досліджень і розробок до маркетингу і післяпродажного обслуговування.

На сьогодні для розвитку сучасної ринкової економіки найбільше значення має інституалізація стадій інноваційного процесу, пов'язаних з ринковою спрямованістю інновацій, тобто з орієнтацією їх на задоволення кінцевих потреб, що реалізується через продаж нової продукції, послуг на ринку. При цьому інновація не тільки підкоряється процесу задоволення зростаючих суспільних потреб, а й сама створює нові потреби.

Сутність інновацій у розвитку ринкової економіки полягає в задоволенні нових суспільних потреб через процеси створення, поширення і споживання нових товарів на основі використання

результатів наукових та науково-технічних робіт, що формує руйнування в рутинних виробничо-господарських процесах і змушує ринкову економіку піднятися на новий рівень динамічної рівноваги.

Інновацію слід розглядати як товар з високим рівнем невизначеності при одержанні науково-технічного результату; ризиком тимчасового розриву між витратами і результатами при фінансуванні; невизначеністю попиту; неможливістю споживання без певного мінімуму наукових знань, професійної компетенції й необхідної інформованості, що відповідає попередній підготовці та перекваліфікації персоналу; здатністю до множинної мультиплікації доходів при відповідному захисті інтелектуальної власності й конкуренції покупців.

Однією з головних особливостей споживчої вартості інновації як нового знання порівняно з новими речовими товарами є її нематеріальний характер, що не зазнає фізичного зносу доти, доки морально не застаріє. Споживча вартість нових знань не поглинається в процесі споживання і створюється різними видами інтелектуальної конкретної корисної праці (наукової, інженерної, управлінської й праці висококваліфікованих робітників). Вона індивідуальна для кожної інновації, тому що задовольняє нові потреби певних підприємств у наукових, інженерних, управлінських, виробничих знаннях. Однак при всій розбіжності споживчої вартості видів нового знання їх поєднує особлива суспільна споживча вартість, що полягає в здатності знижувати вартість виробленої нової продукції, тобто скорочувати суспільно необхідні витрати праці. При цьому різні види нових знань мають неоднакову за економічним змістом суспільну споживчу вартість. Ступінь реалізації цієї потенційної здатності зростає в міру просування від результатів наукових досліджень до їхнього практичного використання у вигляді конкретних нововведень. В інноваціях як товарі втілено абстрактну працю, з відомим ступенем стохастичності існують середні суспільно необхідні витрати праці на їх виробництво і відтворення.

Ціна інновації має подвійний характер і є похідною від вартості й ренти. Перший компонент, вартість, дає змогу інновації бути товаром, при цьому угоди щодо передачі нових знань набувають рис договорів купівлі-продажу чи надання послуги. Другий компонент, рента, зближує операції щодо передачі інноваційних знань з договором оренди, лізингу і наймання. Причому розмір ренти залежить від здатності власника інновації привласнити вигоди від її використання за допомогою монополії на неї як на об'єкт підприємництва. З огляду на тимчасовість монополії на досягнення НТП, що виникає в результаті її встановлення, дохід правильно було б визначати як квазіренту, щоб відрізнити від більш постійної за характером ренти на природні ресурси.

Для розуміння інновації як товару велике значення має її взаємозв'язок з різними формами благ. Тільки економічні блага, вироблені для обміну, можуть являти собою інновацію як товар. При цьому з матеріальних благ інновацією як товар є нові продукти або засоби виробництва (продукти харчування, будинки, споруди, машини, інструменти, технології тощо), що є специфічними

економічними благами, виробленими для обміну. З нематеріальних благ інновацією як товар стають блага, що впливають на розвиток здібностей людини в ролі новатора. Вони створюються в невиробничій сфері: освіта, наука, наукове обслуговування, дослідження, розробки, експериментування тощо.

Специфіка товарності інновації як продукту наукових та науково-технічних робіт залежить від того, є вона суспільним чи приватним благом. Інновації як приватні блага найчастіше є товаром. Але нововведення, що є чистими благами, водночас неконкурентоспроможними в споживанні й непривласненими, у принципі не можуть набувати товарної форми (нововведення як результати фундаментальних досліджень). Набагато складніше визначити товарність нововведення, якщо воно належить до змішаних благ, у яких неконкурентоспроможність у споживанні поєднується з привласненням. Пряме державне втручання має відбуватися відносно інновацій – чистих суспільних благ. Стосовно ж змішаних благ потрібно широко використовувати непряме регулювання в різних формах, спрямоване на посилення ринкових стимулів до їх приватного надання.

Об'єктивна необхідність формування ринку інновацій викликана такими причинами:

- суспільним поділом праці й спеціалізацією в інноваційній сфері. Ні один з учасників інноваційної діяльності не може жити за рахунок повного самозабезпечення, вони займаються найрізноманітнішими видами інноваційної діяльності, що пояснюється принципом порівняльної переваги;

- економічною відособленістю виробників, впроваджувачів і розповсюджувачів нововведень, що історично виникає на базі приватної індивідуальної інтелектуальної власності й потім поширюється на колективну промислову приватну власність на інновації. Якщо в суспільстві суб'єкти інноваційної діяльності не наділені правами власності, то ринку інновацій не буде, тому що він може існувати тільки для нововведень, права власності на які можуть встановлюватися, реалізовуватися і передаватися.

Ці причини створюють глибинну суперечність в інноваційній сфері між об'єктивною необхідністю загального взаємозв'язку виробників, розповсюджувачів нововведень і їх загальною відособленістю, що відбувається через розвиток системи товарних, ринкових відносин у інноваційній сфері.

Змістовне поняття ринку інновацій пережило істотну еволюцію: від роздрібної й оптової торгівлі нововведеннями, де відносини їх покупців і продавців вільні до форми товарного і товарно-грошового обміну й обігу, куди включається, з одного боку обіг інноваційних капіталів, з іншого – сукупність відносин покупців і продавців нововведень. Між визначенням ринку інновацій як сфери обігу й сукупності конкретних економічних відносин є принципова різниця: у першому випадку акцент робиться на об'єкт ринкових відносин – наявність нововведень; у другому – на

відносини суб'єктів. Те, що ринок інновацій включає не тільки відносини з купівлі-продажу нововведень, а й соціально-економічні та організаційно-економічні відносини, дає підставу розглядати його у функціонуючій соціально-економічній системі як самостійну підсистему. Останнє дає змогу нового визначення цього ринку як системи економічних і організаційно-економічних відносин у товарно-грошовому обігу інновацій, інноваційних капіталів.

Усі визначення ринку інновацій виражають єдину сутність – економічні зв'язки купівлі-продажу між людьми в процесі руху нових товарів. Розбіжності полягають в тому, що кожне визначення знаходиться у певній субординації, певному наближенні чи віддаленні від сутності рівня розвитку ринку.

Суть ринкових відносин в інноваційній сфері зводиться до відшкодування витрат виробників, торговців нововведень і одержання ними інноваційного надприбутку, а також задоволення нового платоспроможного попиту покупців на основі вільної, взаємної угоди, еквівалентності й конкурентоспроможності. Саме це і становить сутнісні риси ринку інновацій.

Сутність ринку інновацій відображається в головних його економічних функціях: інтегруючій, регулюючій, стимулюючій, ціноутворюючій, контролюючій, посередницькій, інформаційній, економічній.

Сучасний стан ринку інновацій в Україні характеризується такими рисами:

- незначною активізацією інноваційної діяльності підприємств, які займаються дослідженнями і розробкою, що несприятливо позначається на конкуренції в пропозиції інновації, посилюючи елементи процесу монополізації;
- поглибленням колосального розриву між наукою, яка пропонує нововведення, і промисловістю, що пропонує нововведення у вигляді нової техніки і технології. Від наукових досліджень усе менше нововведень переходять до стадії дослідно-конструкторських розробок, що формує таку структуру пропозиції інновацій, де домінують незакінчені нововведення;
- нерозвиненістю внутрішнього ринку інновацій через те, що ринкові відносини в інноваційній сфері мають випадковий характер;
- монополізмом виробника нововведень, напівзакритістю ринків інновацій через монополні бар'єри входу і виходу;
- незбалансованістю попиту та пропозиції, недостатністю фінансування завершених розробок нововведень;
- низьким платоспроможним попитом на ринку інновацій, незважаючи на виникнення нових потреб українських споживачів, що можуть бути задоволені тільки за рахунок інновацій;
- більш вираженим і переважним платоспроможним попитом на предмети споживання;
- значним переважанням дійсного попиту на інновації над реалізованим через високу частку незадоволеного попиту ;

- реалізований попит на інновації через низьку платоспроможність відбиває недостатню кількість організаційних і технологічних заходів, що на основі володіння патентом на винахід впроваджують нововведення;

- існуванням екзогенного попиту на інновації відносно невеликої кількості нововведень за рахунок держзамовлень і іноземних інвесторів, а ендогенний попит – вкрай низький;

- об'єктивною нееластичністю попиту на інновації за їх ціною, але високою еластичністю за доходом через дефіцит власних оборотних коштів, дорожнечу позикових ресурсів, "проїдання капіталу" і брак грошей, дефляційну політику держави;

- обсяг пропозиції закінчених інновацій українських виробників не підвищується, незважаючи на зростання цін на них, збільшується тільки пропозиція ідей нововведень без закінченості прикладних розробок, унаслідок дефіциту інвестиційного капіталу і платоспроможного попиту;

- якщо на мікрорівні індивідуальна пропозиція інновацій усе-таки існує і повільно зростає, особливо в регіонах з потужним науково-технічним комплексом оборонної промисловості, то на макрорівні сукупна внутрішня пропозиція інновацій у вигляді закінчених НДДКР вкрай незначна;

- в умовах науково-технічної деградації виробництва значна кількість вітчизняних підприємств без модернізації забезпечують нееластичну пропозицію інновацій, незважаючи на зростання цін на інновації українські виробники не можуть істотно збільшити пропозицію нововведень;

- розквітом тіньової економіки, "сірого" і "чорного" ринків інтелектуальних продуктів;

- деформацією економічних інтересів суб'єктів ринкових відносин в інноваційній сфері (інтерес не продати, а приховати нововведення, відсутність мотивації до ефективної праці, ризику);

- низьким рівнем розвитку інфраструктури ринку інновацій, зокрема системи фінансово-бюджетного регулювання і стимулювання інноваційної активності.

Розвиток ринку інновацій в Україні здійснюється за такими напрямками: у межах корпоративно-монополістичних форм великих господарських систем і нерозвиненості реальної самостійності малих інноваційних підприємницьких структур, різних форм вільного асоціювання усередині інноваційної діяльності; розширення сфери ринкових відносин усередині інноваційного процесу; формування нових ринків інновацій (становлення ринків інтелектуальної продукції, людського капіталу, венчурного капіталу, інноваційного кредиту, інноваційних підприємств, високих технологій), генезис яких буде специфічною рисою переходу до постіндустріальної ринкової економіки.

У другому розділі "Основні напрями розвитку ринку інновацій на державному рівні" визначено необхідність регулювання і стимулювання розвитку ринку інновацій, яка обумовлена їх вирішальним впливом на макроекономічні показники економічного зростання; зміну структури економіки в напрямі збільшення частки наукоємного виробництва і сфери ділових послуг, виникнення одних виробництв і галузей, поступового відмирання і зникнення інших; інноваційну

організацію суспільства за рахунок появи венчурних елементів, зміцнення горизонтальних зв'язків, зрушень у структурі різних форм власності в напрямі домінування колективних акціонерних форм власності змішаного типу, м'якого органічного управління, переходу до домінування непрямих методів регулювання над прямими; здатність нації до прогресу; підвищення рівня життя населення, освіти й охорони здоров'я, вирішення проблем зайнятості за рахунок створення нових високооплачуваних робочих місць; зменшення використання невідновних ресурсів і шкідливих викидів шляхом раціоналізації структури виробництва і споживання, а також поширення рециклічних технологій; активізацію міжнародного науково-технічного співробітництва і глобальну конкурентоспроможність національної економіки; зовнішню (здатність протистояти будь-якому диктату ззовні, пов'язаному з обмеженням доступу до передових технологій, розривом основних сформованих технологічних ланцюгів, з метою зміцнення обороноздатності країни) і внутрішню (запобігання катастрофам, стихійним лихам, терористичним актам, іншим протиправним діям на основі використання науково-технічних досягнень у антигромадських цілях) безпеку держави.

Обмеженість ринкових механізмів як середовища розробки і поширення інновацій виявляється в тому, що:

- окремим суб'єктам господарювання неможливо сконцентрувати засоби, необхідні для здійснення масштабних інновацій, оскільки удосконалення процесів наукового пізнання і технічного переоснащення виробництва на початковому етапі робить НДДКР дорожчими;

- багато інновацій можуть виявитися економічно ефективними лише в масштабах і наявності досить місткого ринку, а у підприємця, що має обмежену виробничу базу і лімітований ринок збуту продукції, інноваційні вкладення можуть виявитися недостатньо прибутковими, тому що він не зможе реалізувати значну економію на масштабах виробництва, як це потрібно в галузях з низькою швидкістю обігу капіталу;

- ізолюване здійснення інновацій через гіпертрофовану самостійність суб'єктів господарювання у реалізації інноваційних процесів призводить до істотних розривів технологічних ланцюгів як для окремих фірм, так і для економіки в цілому, а невиправдане дублювання витрат на НДДКР і інновації найчастіше стає недозвальною розкішшю для цивілізованого суспільства;

- існують інноваційні процеси, що взагалі не можуть здійснюватися на комерційній основі (фундаментальні наукові дослідження, екологія, мінімальні стандарти в охороні здоров'я й освіти), однак більшість ринково-орієнтованих інновацій пов'язано з успіхами цих нововведень;

- інноваційні проекти в більшості випадків характеризуються значним рівнем невизначеності результату і тривалістю одержання віддачі, тому потрібні певні зовнішні стимули або гарантії повного чи часткового відшкодування втрат у разі невдачі;

- економічний ефект інновацій виявляється в різних видах і в багатьох сферах, поєднані інноваційні ефекти найчастіше перевищують розмір прибутку, розрахований на етапі ініціювання проекту, за рахунок охоплення додаткових сегментів ринку, використання інноваційних технологій на стадії розробки інноваційних проектів у інших галузях;
- існує прагнення до стабільного отримання надприбутку за рахунок монопольного володіння науково-технічними досягненнями, а розвиток інформаційних систем і патентно-ліцензійних механізмів дає змогу запобігти гострому конфлікту з інтересами суспільства в цілому;
- висока вартість нових видів продукції і послуг часто роблять їх недоступними для масового споживача, а відсутність зовнішнього "підкачування" платоспроможного попиту може спотворити реальну потребу і загальмувати поширення інновацій, що мають важливе значення для економіки в цілому.

Максимально пільговий режим за допомогою засобів державного регулювання має поширюватися в першу чергу на фундаментальні дослідження, тому що вони передбачають великі капіталовкладення, довгостроковий характер розробок, повільну окупність, високу ризикованість при здійсненні таких витрат і не залучають приватного бізнесу. Відносно прикладних досліджень роль державного стимулювання і фінансування має трохи зменшуватися, тому що їх проводять для досягнення конкретно поставлених наукових цілей чи вирішення певних практичних проблем. Самі результати досліджень уже мають комерційне значення, тобто можуть бути з прибутком реалізовані на ринку споживачеві. У рамках третього виду інноваційної діяльності – дослідно-конструкторських розробок державне стимулювання і фінансування має займати найменшу частку, тому що ці розробки вже спрямовано тільки на практичне використання результатів прикладних досліджень і знань для створення нових машин, приладів, матеріалів, пристроїв, виробів, систем, процесів, їхнього принципового вдосконалення з метою одержання максимальної ефективності використання результатів досліджень на практиці. Державне стимулювання необхідне й у сфері технічного новаторства, тому що освоєння нової техніки і застосування нових технологій завжди пов'язані для підприємців, особливо підприємців-піонерів, з підвищеними витратами і ризиком.

Інноваційна політика держави має виходити за межі НТП і стати засобом здійснення широкого кола змін у суспільстві, тобто пов'язувати заходи державної науково-технічної політики з заходами проведеними в рамках соціальної, військової, економічної й екологічної політики. Тому, інноваційна політика водночас жорстко пов'язана з науково-технічною політикою і загальною політикою держави. Це широке визначення практично виправдане лише при формуванні соціально-ринкового господарства за рахунок активного державного регулювання.

У вузькому значенні інноваційна політика – складова частина державної науково-технічної політики, яка основну увагу приділяє державному впливу на процеси виробничого освоєння

нововведень (тиражування) і їхню реалізацію. Це визначення практично виправдане при реалізації політики державного дерегулювання (за досвідом США, Великобританії, Японії). Саме при дерегулюванні інноваційна політика уряду вузько спрямована тільки на забезпечення сприятливих умов (інноваційного клімату) комерціалізації використання науково-технічного заділу, всіляке заохочення приватної ініціативи, необхідність відновлення техніки, технології, асортименту продукції для підвищення конкурентоспроможності, забезпечення переходу до "самоорганізації" інноваційного процесу.

Нова інноваційна політика держави має бути системною складовою загальної політики, а не тільки науково-технічної чи промислової. При цьому для охоплення стадій інноваційного процесу нова політика повинна ґрунтуватися на синтезі політики "технологічного поштовху" (для початкових стадій інноваційного процесу), "орієнтації на попит" (для фінішних стадій інноваційного процесу, починаючи з прикладних досліджень), "соціальної орієнтації" (для мінімізації соціальних витрат НТП і підтримки соціально-політичного консенсусу у вирішенні питань інноваційної політики) і довгострокової політики "соціально-економічної трансформації" (на основі концепції "бачення" динаміки очікуваних віддалених наслідків для вироблення і корекції стратегій розвитку).

Нова державна політика регулювання і стимулювання ринку інновацій має спиратися на наукові принципи макроекономічного регулювання інноваційного процесу і ринку інновацій. Господарський механізму реалізації інноваційної політики відносно розвитку ринку інновацій передбачає наступне:

- при просуванні до кінцевих стадій інноваційного процесу роль ринкових регуляторів повинна зростати, а адміністративних – слабшати, а на початкових стадіях інноваційного процесу (незакінченості фундаментальних чи прикладних досліджень) адміністративні регулятори мають домінувати;

- підтримка природних монополій у доконкурентній стадії інноваційного процесу (на початкових стадіях фундаментальних і прикладних досліджень, розробок) і одночасна підтримка конкуренції на завершальних стадіях (при дифузії чи комерціалізації інновацій);

- концепція прямого бюджетного й акціонерного фінансування на початкових стадіях інноваційного процесу, а пільгового кредитного, облігаційного і лізингового фінансування – на завершальних стадіях;

- більшою мірою використовувати пряме скорочення оподаткованого прибутку і майна відносно всіх стадій інноваційного процесу, для початкових стадій – “податкові канікули”, а інвестиційні податкові кредити краще використовувати стосовно завершальних стадій інноваційного процесу, коли здійснюється комерціалізація нововведень;

- пряме державне фінансування програм НДДКР відносно наукових досліджень і капіталомістких нововведень у новітніх галузях промисловості, а побічне заохочення до НДДКР приватних і державних підприємств шляхом створення пільгових умов для їхньої економічної діяльності, що підвищує загальний рівень техніки і технології за рахунок впровадження результатів прикладних досліджень і дослідно-конструкторських розробок, винаходів і нововведень;

- використання методу адміністративного фінансування для фундаментальних і капіталомістких пошукових прикладних досліджень, метод цільовий – програмно-цільового (проектного, контрактного і часткового) фінансування відносно інших прикладних досліджень і всіх фінішних стадій інноваційного процесу.

Україна має сформулювати і реалізувати нові цілі й принципи інноваційної політики, а також власні пріоритети в цій сфері. Форми державної підтримки мають бути різними стосовно наукової й інноваційної діяльності.

При цьому нові форми підтримки науки й інновацій повинні формуватися за рахунок розвитку регіональних структур, взаємовигідного партнерства великих і дрібних підприємств, інноваційної кооперації центрального уряду й адміністрацій регіонів з науково-дослідними організаціями і приватним бізнесом. Для інтенсифікації ефективного розвитку інтеграції науки і виробництва всередині інноваційного процесу урядові необхідно по-новому брати участь у реалізації національних дослідницьких програм (НДП), інноваційних консорціумів, асоціацій, кооперативних дослідницьких центрів (КДЦ), центрів інженерних досліджень (ЦІД), програм підтримки малого інноваційного підприємництва, реформи антимонопольного регулювання відносно колективних форм наукових досліджень, розробок і нововведень.

ВИСНОВКИ

1. Економічну політику держави варто відрізнити від загальної економічної політики всіх суб'єктів економічної системи. Остання виражає ширший процес. Економічну політику здійснюють не тільки державні органи влади, до неї причетні всі суб'єкти економіки. Економічна політика держави є складовою національної економічної політики. Суб'єктами останньої є всі "чинні особи" даного соціуму.

2. У рамках процесно-утилітарного підходу інновації виявляють себе в сукупності взаємозалежних технічних, виробничих, організаційно-управлінських і комерційних заходів, що зумовлюють появу на ринку нових і поліпшених промислових процесів, устаткування, продуктів і послуг. Сутність інновацій у розвитку ринкової економіки полягає в задоволенні нових суспільних потреб через процеси створення, поширення і споживання нових товарів на основі використання результатів наукових та науково-технічних робіт, що формує руйнування в рутинних

виробничо-господарських процесах і змушує ринкову економіку піднятися на новий рівень динамічної рівноваги.

3. Специфіка інновації як товару визначається високим рівнем невизначеності при одержанні науково-технічного результату; ризиком тимчасового розриву між витратами і результатами при фінансуванні; невизначеністю попиту; неможливістю споживання без певного мінімуму наукових знань, професійної компетенції й необхідної інформованості, що відповідає попередній підготовці та перекваліфікації персоналу; здатністю до множинної мультиплікації доходів при відповідному захисті інтелектуальної власності й конкуренції покупців.

4. Інновація має тісний взаємозв'язок з різними формами благ. При цьому з матеріальних благ інновацією є нові продукти або засоби виробництва: продукти харчування, будинки, споруди, машини, інструменти, технології тощо. З нематеріальних благ інновацією стають блага, що впливають на розвиток здібностей людини в ролі новатора. Вони створюються в невиробничій сфері: освіта, наука, наукове обслуговування, дослідження, розробки, експериментування тощо. Взагалі інноваціями є змішані блага, що являють собою особливі товари, симбіоз конкурентоспроможності.

5. Об'єктивна необхідність формування ринку інновацій викликана такими причинами: суспільним поділом праці й спеціалізацією в інноваційній сфері. Ні один з учасників інноваційної діяльності не може жити за рахунок повного самозабезпечення, вони займаються найрізноманітнішими видами інноваційної діяльності, що пояснюється принципом порівняльної переваги; економічною відособленістю виробників, впроваджувачів і розповсюджувачів нововведень, що історично виникає на базі приватної індивідуальної інтелектуальної власності й потім поширюється на колективну промислову приватну власність на інновації. Ці причини створюють глибинну суперечність в інноваційній сфері між об'єктивною необхідністю загального взаємозв'язку виробників, розповсюджувачів нововведень і їх загальною відособленістю, що відбувається через розвиток системи товарних, ринкових відносин у інноваційній сфері.

6. На відміну від поширених визначень ринку інновацій як системи товарного обміну продуктивними і технологічними інноваціями через їх купівлю-продаж дано авторське трактування змісту ринку інновацій, де ринок розглядається як система економічних і організаційно-економічних відносин у товарно-грошовому обігу інновацій, інноваційних капіталів.

7. Сучасний стан ринку інновацій в Україні характеризується незначною активізацією інноваційної діяльності підприємств, що займаються дослідженнями і розробкою, нерозвиненістю внутрішнього ринку інновацій через те, що ринкові відносини в інноваційній сфері мають випадковий характер, надмірною централізацією в розподілі нововведень, монополізмом виробника нововведень, напівзакритістю ринків інновацій через монополні бар'єри входу і виходу, незбалансованістю попиту та пропозиції, дефіцитом завершених розробок нововведень, низькою

платоспроможністю виробничих підприємств відносно нових інвестиційних товарів, деформацією економічних інтересів суб'єктів ринкових відносин в інноваційній сфері, низьким рівнем розвитку інфраструктури ринку інновацій.

8. Необхідність регулювання і стимулювання розвитку ринку інновацій зумовлена їх вирішальним впливом на макроекономічні показники економічного зростання; зміною структури економіки в напрямі збільшення частки наукомісткого виробництва і сфери ділових послуг, виникненням одних виробництв і галузей, поступового відмирання і зникнення інших; економічною організацією суспільства за рахунок появи венчурних елементів, зміцненням горизонтальних зв'язків, зрушенням у структурі різних форм власності в напрямі домінування колективних акціонерних форм власності змішаного типу, м'яким органічним управлінням, переходом до домінування непрямих методів регулювання над прямими; здатністю нації до прогресу; підвищенням рівня життя населення; активізацією міжнародного науково-технічного співробітництва і глобальною конкурентоспроможністю національної економіки; зовнішньою і внутрішньою безпекою держави.

9. Інноваційна політика держави має виходити за межі НТП і стати засобом здійснення широкого кола змін у суспільстві, тобто пов'язувати заходи державної науково-технічної політики з заходами соціальної, військової, економічної й екологічної політики. Тому інноваційна політика жорстко пов'язана з науково-технічною політикою і загальною політикою держави. Це широке визначення практично виправдане лише при формуванні соціально-ринкового господарства за рахунок активного державного регулювання.

10. З метою охоплення стадій інноваційного процесу нова політика повинна ґрунтуватися на синтезі політики "технологічного поштовху", "орієнтації на попит", "соціальної орієнтації" і довгострокової політики "соціально-економічної трансформації".

11. Політика регулювання і стимулювання ринку інновацій має спиратися на наукові принципи макроекономічного регулювання інноваційного процесу і ринку інновацій. Ці принципи в сукупності визначають господарський механізм реалізації інноваційної політики відносно розвитку ринку інновацій, що полягає у просуванні до кінцевих стадій інноваційного процесу, підтримці природних монополій на доконкурентній і завершальній стадіях інноваційного процесу, здійсненні прямого державного фінансування програм НДДКР стосовно наукових досліджень і капіталомістких нововведень у новітніх галузях промисловості, заохоченні до НДДКР приватних і державних підприємств шляхом створення пільгових умов для їхньої економічної діяльності.

Підтримка науки й інновацій в ринкових умовах має формуватися за рахунок розвитку регіональних структур, взаємовигідного партнерства великих і дрібних підприємств, інноваційної кооперації уряду й адміністрацій регіонів з науково-дослідними організаціями і приватним бізнесом.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Алейнікова О.В. Класифікація інновацій в суспільному виробництві // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2003. – № 4. – С. 5–8.
2. Алейнікова О.В. Особливості створення інноваційного продукту в умовах ринку // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво. – 2004. – № 1. – С. 4–7.
3. Алейнікова О.В. Регулювання інноваційної діяльності в ринкових умовах // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного інституту. – 2004. – № 1. – С. 13–16.
4. Алейнікова О.В. Сутність, принципи і методи дослідження інноваційної діяльності // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2003. – № 2. – С. 84–88.
5. Алейнікова О.В. Шляхи підвищення інноваційної активності підприємств // Бізнес-навігатор. Серія: Економіка і підприємництво. – 2003. – № 4. – С. 15–20.
6. Алейнікова О.В. Адаптування функцій державного управління у сфері економіки до інноваційного розвитку // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2003. – № 1. – С. 8-12.
7. Алейнікова О.В. Економічний зміст інновацій в умовах розвитку ринкових відносин // Збірник тез доповідей учасників „Тижня науки” в Гуманітарному університеті „ЗІДМУ”: В 3 т. – Т. 2. – Запоріжжя: ГУ „ЗІДМУ”, 2003. – С. 78–79.
8. Алейнікова О.В. Значення інновацій для підприємства // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції „Сучасні проблеми економіки підприємства”: В 2 т. – Т. I. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – С. 61.
9. Алейнікова О.В. Принципи нової економічної парадигми щодо інновацій // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції “Динаміка наукових досліджень ‘2003’”: В 30 т. – Т. 27: Економіка підприємства. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – С. 4–5.
10. Алейнікова О.В. Розвиток інновацій в аграрному виробництві // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції “Наука і освіта ‘2004’”: В 45 т. – Т. 34: Економіка. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С. 3–4.
11. Алейнікова О.В. Товарні інновації на ринку новацій // Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції „Фінансово-економічні проблеми розвитку регіонів України”: В 5 т. – Т. I. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2003. – С. 34.

АНОТАЦІЯ

Алейнікова О.В. Економічна політика інноваційного розвитку держави в ринкових умовах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.01.01 – економічна теорія. – Дніпропетровський державний аграрний університет, Дніпропетровськ, 2004.

Дисертацію присвячено розробці основних напрямів інноваційного розвитку держави в Україні. Визначено зміст економічної політики держави в умовах розвитку ринкових відносин. Поглиблено понятійно-сутнісні аспекти інновацій в умовах розвитку ринкових відносин. Досліджено особливості споживчої вартості, вартості й ціни інновації як товару, а також її взаємозв'язку з капіталом і різними формами економічного добробуту. Визначено об'єктивну необхідність формування ринку інновацій. Уточнено зміст ринку інновацій. Проаналізовано сучасний стану ринку інновацій. Обґрунтовано необхідність регулювання ринку інновацій. Визначено головні умови і розроблено основні напрями розвитку ринку інновацій в Україні.

Ключові слова: держава, економічна політика, інноваційний розвиток, ринок інновацій, товар.

АННОТАЦИЯ

Алейникова Е.В. Экономическая политика инновационного развития государства в рыночных условиях. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.01.01 – экономическая теория. – Днепропетровский государственный аграрный университет, Днепропетровск, 2004.

Диссертация посвящена разработке основных направлений инновационного развития государства в Украине. Определено, что экономическую политику государства следует отличать от общей экономической политики всех субъектов экономической системы, поскольку её осуществляют не только государственные органы власти, к ней причастны все субъекты экономики. Экономическая политика государства является составляющей частью национальной экономической политики.

Исследовано, что в рамках процессно-утилитарного подхода инновации проявляют себя в совокупности взаимозависимых технических, производственных, организационно-управленческих и коммерческих мероприятий, которые приводят к появлению на рынке новых и улучшенных промышленных процессов, оборудования, продуктов и услуг. Сущность инноваций в развитии рыночной экономики состоит в удовлетворении новых общественных потребностей через процессы создания, распространения и потребления новых товаров на основе использования результатов научных и научно-технических работ, которая формирует механизм разрушения в рутинных производственно-хозяйственных процессах и заставляет рыночную экономику подняться на новый уровень динамического равновесия.

Определена специфика инновации как товара. В инновациях как товаре воплощена абстрактная работа, с известной степенью стохастичности существуют средние общественно необходимые затраты работы на их производство и воспроизводство, поэтому они имеют стоимость. В отличие от традиционной классификации инноваций на частные блага (рыночноориентированные результаты научных и научно-технических работ) и чистые общественные блага (результаты фундаментальных исследований), инновации определены как смешанные блага, которые представляют собой особые товары, симбиоз конкуренции.

Выявлены причины объективной необходимости формирования рынка инноваций: общественное разделение труда и специализация в инновационной сфере; экономическая обособленность производителей, внедренцев и распространителей нововведений, которые исторически возникают на базе частной индивидуальной интеллектуальной собственности и потом распространяются на коллективную промышленную и частную собственность на инновации.

В отличие от распространенных определений рынка инноваций как системы товарного обмена продуктовыми и технологическими инновациями посредством их купли-продажи, дано авторское трактование содержания рынка инноваций, где рынок рассматривается как система экономических и организационно-экономических отношений в товарно-денежном выражении инноваций, инновационных капиталов.

Определено, что современное состояние рынка инноваций в Украине характеризуется незначительной активизацией инновационной деятельности предприятий, которые осуществляют исследования и разработки, расширением колоссального разрыва между наукой, которая предлагает нововведения, и промышленностью, что предлагает нововведения в виде новой техники и технологии, неразвитостью внутреннего рынка инноваций.

Необходимость регулирования и стимулирования развития рынка инноваций обусловлена решающим влиянием на макроэкономические показатели экономического роста. Определено, что инновационная политика государства должна выходить за пределы НТП и стать средством осуществления широкого круга изменений в обществе, то есть связывать мероприятия государственной научно-технической политики с мероприятиями социальной, военной, экономической и экологической политики.

Новая инновационная политика государства должна быть системной составляющей общей политики, а не только научно-технической или промышленной. Политика регулирования и стимулирования рынка инноваций должна опираться на научные принципы макроэкономического регулирования инновационного процесса и рынка инноваций. Эти принципы в совокупности определяют выделенную нами нетрадиционную двойственность хозяйственного механизма реализации инновационной политики в отношении развития рынка инноваций.

Поддержка науки и инноваций в рыночных условиях должна осуществляться за счет развития региональных структур, взаимовыгодного партнерства больших и мелких предпринимателей, инновационной кооперации правительства и администраций регионов с научно-исследовательскими организациями и частным бизнесом.

Ключевые слова: государство, экономическая политика, инновационное развитие, рынок инноваций, товар.

ANNOTATION

Aleynikova O.V. Economy policy of innovation state development under market condition. - Manuscript.

Dissertation submitted for Ph. D. Degree in economics in the speciality 08.01.01 - economics theory - Dnepropetrovsk state farm university, Dnepropetrovsk, 2004.

The dissertation is devoted to working out the main direction of innovation state development in Ukraine. The sense of state economy policy under market condition was studied. Meaning aspects of innovation under developing market condition were intensified. The peculiarities of consumer value, value, innovation price as a good, it's interconnection with capital and different forms of economic well-beings were researched. The objective necessary of forming of innovation market was determined. The sense innovation market was found out. The analyze of present state of innovation market was made. The necessary of innovation market control was motivated. The main conditions were determined and the main directions of innovation market development in Ukraine were worked out.

Key words: state, economy policy, innovation development, innovation market, good.

АЛЕЙНИКОВА Олена Володимирівна

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Спеціальність 08.01.01 – економічна теорія

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 12.05.2004 р. Формат 60x90¹/16. Папір друкарський.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.–вид. арк. 0,9. Зам. № 736. Тираж 100 прим.

Виробництво – ПНВФ “Ілля”, 69600, м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 66.

